

Пую Василь

к.с.-г.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ПАСОВИЩ У ПІВДЕННО-ЗАХІДНІЙ ЧАСТИНІ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Формування міждержавного усвідомлення необхідності прикладання загальних зусиль по збору, збереженню і застосуванню даних про стан навколишнього середовища започатковано наприкінці 60-х рр. ХХ ст. У 1972 р. в Стокгольмі пройшла конференція по охороні навколишнього середовища під егідою ООН. Саме на цій конференції було вирішено під моніторингом навколишнього середовища розуміти комплексну систему спостережень, оцінки і прогнозу змін стану навколишнього середовища під впливом антропогенних факторів.

Перша методика оцінювання впливу на навколишнє середовище (ОВНС, англ. EIA – Environmental Impact Assessment) була розроблена в 1970 р. і призначалася для виявлення характеру, інтенсивності і ступеня небезпеки впливу будь-якого виду господарської діяльності на стан навколишнього середовища та здоров'я населення. З 1971 р. роботи по екологічному обґрунтуванню проектів стали проводитись в Австралії, Англії, Німеччині, з 1972 р. – в Україні. В 1980 р. була затверджена «Методика еколого-економічної оцінки проектів», розроблена Радою з вивчення продуктивних сил України. В 1985 р. процедура ОВНС була законодавчо зафіксована в країнах ЄС [1-4].

В Україні у системі екологічного моніторингу розрізняють три рівні контролю за навколишнім природним середовищем: глобальний, регіональний і локальний. Об'єктом впливу в локальному моніторингу виступає людина.

Регіональний моніторинг контролює забруднюючі речовини, які в біосфері, змінюють стан абіотичної складової і, як наслідок, викликають зміни в біоті. Кожен господарський захід, проведений у масштабі регіону, позначається зміною стану рівноваги абіотичного і біологічного компонента. Наприклад, у південно-західній частині Лісостепу України, стан Подільських Товтр істотно впливає на кліматичні умови регіону.

За діючими стандартами екологічний стан сільськогосподарських угідь контролюється за вмістом важких металів (свинець, кадмій, миш'як, ртуть, мідь, цинк), пестицидів (алурін, гептахлор, гама-ГХЦГ, метафос), мікотоксинів (афлотоксин В, зеараленон) та радіонуклідів (цезій, стронцій) (табл. 1).

За даними табл. 1 на пасовищах регіону критичним з сегменту важких металів визначається вміст кадмію, за яким перебільшення ГДН (гранично допустимої норми) становить 2,2 рази та пестицидів (алурін, гептахлор, метафос). За нульового для них ГДН, фактичний вміст становив – 0,001...0,002 мг/кг.

Отже, пасовища південно-західної частини Лісостепу України відповідають основним нормативним вимогам щодо вмісту важких металів, залишків отрутохімікатів та радіонуклідів і можуть використовуватись як головне джерело функціонального корму для сільськогосподарських тварин.

Таблиця 1

Відповідність пасовища нормативним вимогам до вмісту важких металів, залишків отрутохімікатів і радіонуклідів (за даними Хмельницького РЦСМС, 2010 р.)

Показники	Допустимі вимоги (НД)	Результати випробування	
		дослідне поле ПДАТУ	Подільські Товтри
1. Масова частка важких металів, мг/кг:			
– свинець	не більше 0,5	менше 0,1	< 0,1
– кадмій	не більше 0,1	0,22	0,17
– миш'як	не більше 0,3	менше 0,002	< 0,002
– ртуть	не більше 0,02	менше 0,0015	< 0,0015
– мідь	не більше 10,0	3,2	2,8
– цинк	не більше 50,0	26,8	24,0
2. Масова частка пестицидів, мг/кг:			
– Алурін	не доп.	менше 0,001	< 0,001
– Гептахлор	не доп.	менше 0,001	< 0,001
– гама-ГХЦГ	не більше 0,5	0,003	< 0,002
– Метафос	не доп.	менше 0,002	< 0,001
3. Масова частка мікотоксинів, мг/кг:			
– Афлатоксин В ₁	не більше 0,005	менше 0,001	< 0,001
– Зеараленон	не більше 1,0	менше 0,005	< 0,005
4. Вміст радіонуклідів, Бк/кг			
– цезій	не більше 40	менше 18	< 25
– стронцій	не більше 20	менше 0,5	< 1,0

Список використаних джерел

1. Букс, И. И. Экологическая экспертиза и оценка воздействия на окружающую среду (ОВОС). Программа курса и учебно-методические материалы / И.И. Букс, С.Л. Фомин. – М.: Изд-во МНЭПУ, 1999. – 146 с.
2. Джигирей, В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посібник / В.С. Джигирей. – К.: Знання, 2006. – 319 с.
3. Дуднікова, І. І. Екологія і безпека життєдіяльності: термінологічний словник-довідник / І.І. Дуднікова. – 2-ге вид., доп. – К.: Вища школа, 2005. – 247 с.
4. Максименко, Ю. Л. Экологизация системы подготовки и принятия хозяйственных решений: автореф. дисс. д-ра экон. наук: 08.00.19, 08.00.05 / Ю.Л. Максименко. – М., 1999. – 40 с.

